

ZMENY V OBLASTI MEDZINÁRODNÝCH INVESTIČNÝCH VZŤAHOV V DÔSLEDKU NADOBUDNUTIA PLATNOSTI DOHODY CETA

CHANGES IN INTERNATIONAL INVESTMENT RELATIONS AS A CONSEQUENCE OF THE AGREEMENT CETA ENTERING IN FORCE

Daniela Nováčková, Darina Saxunová

Kľúčové slová : investícia- rozvoj- medzinárodná zmluva- ochrana investícií- globalizácia

ABSTRACT : The submitted scientific paper clarifies substantial changes in the area of investment relations among member states of the European Union and Canada as the consequence of the Comprehensive economic and trade agreement between Canada, of the one part and the European Union and its member states, of the other part. Apart from it the paper's objective is to highlight a new approach of international collaboration and new mechanisms of solving investment disputes. A system analysis is aimed at contracted relations with Canada and the EU member states in the area of investment protection and support.

KLÚČOVÉ SLOVÁ : investícia, rozvoj, medzinárodná zmluva, ochrana investícií, globalizácia

KEY WORDS : investment, development, international agreement, protection of investments

JEL Classification: F 21, 423

ÚVOD

Európska únia ako subjekt medzinárodného práva spolupracuje s viacerými štátmi sveta na zmluvnom základe a snaží sa vytvárať vhodné podmienky pre rozvoj medzinárodnej spolupráce v rôznych oblastiach (obchod, služby, chemický priemysel, poľnohospodárstvo, doprava a pod). Medzinárodné zmluvy sú právnym vyjadrením najrôznejších foriem spolupráce a vzájomných vzťahov medzi štátmi alebo inými subjektami medzinárodného práva (medzinárodnými organizáciami) v oblasti hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, vedecko-technickej a v neposlednom rade aj politickej, príp. v ďalších oblastiach. Možno ich označiť aj ako nástroje medzinárodnoprávnej regulácie ustanovujúce práva a povinnosti zmluvných strán. Inými slovami povedané, medzinárodná zmluva je písomný dokument, na základe ktorého vznikajú, menia sa alebo zanikajú práva alebo povinnosti zmluvných strán. V tejto súvislosti sa žiada zdôrazniť, že z hľadiska vzniku platného záväzku, resp. jeho účinnej vykonateľnosti je nevyhnutné, aby pri dojednávaní medzinárodnej zmluvy bolo rešpektované medzinárodné zmluvné právo, ako aj vnútroštátne právo každého zmluvného štátu. Viedenský dohovor o zmluvnom práve definuje v ustanovení článku 2 pojem zmluva nasledovne: „*Zmluva je medzinárodná dohoda uzavretá medzi štátmi písomnou formou, spravujúca sa medzinárodným právom, spísaná v jednej alebo v dvoch alebo viacerých súvisiacich listinách, nech je jej názov akýkoľvek.*“ [11] Toto ustanovenie sa interpretuje tak, že signatárom medzinárodnej zmluvy môže byť iba taký subjekt, ktorý má medzinárodnoprávnu subjektivitu, pričom označenie zmluvného dokumentu nemá právny význam z hľadiska obsahu záväzkov, ktoré sa majú v zmysle ustanovení medzinárodnej zmluvy plniť. Uzatváranie medzinárodných zmlúv je aj významným atribútom medzinárodnoprávnej subjektivity štátu. Pre

Slovenskú republiku sú záväzné zmluvy, ktoré ratifikovala, resp. ku ktorým pristúpila. Novelizáciou Ústavy SR ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., sa zvyrazňuje povinnosť Slovenskej republiky plniť medzinárodné záväzky, ku ktorým sa zaviazala. Ustanovenie článku 1, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ustanovuje explicitne, že : „Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.“ Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 21. októbra 2003, PL. ÚS 44/03 konštatoval, že : „, čl. 1, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, sa týka všetkých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky bez ohľadu na ich obsah a ustanovuje povinnosť ich plnenia. Každý medzinárodný záväzok Slovenskej republiky má svoj konkrétny obsah zahrnutý buď v medzinárodnej zmluve, v medzinárodnej obyčaji, alebo v inom prameni medzinárodného práva. V dôsledku toho sa príslušná vnútroštátna norma (zákon) môže dostať do nesúladu s takýmto medzinárodným záväzkom a o takomto nesúlade je ústavný súd oprávnený konať...“ [17]

Postavenie Slovenskej republiky sa vstupom do Európskej únie v oblasti medzinárodných zmluvných vzťahov zmenilo v záujme naplňania spoločných únijných cieľov a presadzovania spoločných únijných záujmov na medzinárodnej scéne. Príspevok v širších súvislostiach analyzuje investičné vzťahy medzi Kanadou a Európskou úniou a jej členskými štátmi a poukazuje na podstatné zmeny v danej oblasti v dôsledku nadobudnutia platnosti Dohody CETA.

MEDODIKA A CIEĽ

Cieľ príspevku je zameraný na sumarizovanie, analyzovanie a vyhodnotenie dopadov na investičné vzťahy medzi Kanadou a Európskou úniou a jej členskými štátmi, najmä so zreteľom na Slovenskú republiku po nadobudnutí platnosti Dohody CETA. Zároveň sme v príspevku poukázali na rozvoj ekonomických a investičných vzťahov medzi Slovenskou republikou a Kanadou. Dôraz sme kládli aj na správnu interpretáciu jednotlivých inštitútov uvedených v Dohode CETA a preto ich uvádzame v pôvodnom znení, tak ako sú v nej uvedené. V širších súvislostiach sme analyzovali inštitút ochrany investícií, ako aj pravidlá podpory rozvoja investičných vzťahov (doložka najvyšších výhod). Výsledky systémovej analýzy poukazujú na skutočnosť, že pôvodné Kanada a spolupracuje s viacerými členskými štátmi Európskej únie, a že je pomerne na vysokej úrovni rozšírená spolupráca medzi Kanadou a Slovenskou republikou.

V záujme dosiahnutia cieľa boli použité metódy analýza, syntéza, indukcia a dedukcia. Vzhľadom na stanovený cieľ príspevku sme aplikovali metódu analýzy zameranú na výber podstatných ustanovení mnohostrannej medzinárodnej zmluvy a výber dát týkajúce sa priamych zahraničných investícií a obchodných vzťahov medzi Kanadou a niektorými štátmi sveta. Vedecká metóda syntéza, ktorú sme použili, nám umožnila skúmať právne investičné vzťahy a procesy, ako aj charakter vzájomných súvislostí medzi nimi. Metódu indukcie sme použili pri formovaní všeobecných právnych záverov týkajúce sa ochrany a podpory investícií. Metódou dedukcie sme zo všeobecných právnych záverov, formovali čiastkové závery týkajúce sa medzinárodnoprávneho rámca investičných vzťahov Kanady a Slovenska, riešenia investičných sporov. Pri spracovaní danej problematiky sme použili primárne zdroje, t.j. vedeckú odbornú literatúru, relevantné dokumenty Európskej únie, Dohodu CETA a sekundárne zdroje, t.j. informácie z internetových portálov. Objektom skúmania bola Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na druhej strane. Príspevok kriticky prehodnocuje budúcu medzinárodnoprávnu úpravu v oblasti investičných vzťahov, obsahuje vlastné názory autoriek na javy, procesy a skutočnosti v oblasti rozvoja slovensko-kanadských investičných vzťahov, ktoré majú stagnujúcu tendenciu, ako aj zistenia majúce priame dopady na slovenských a kanadských investorov.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Európska únia (ďalej len „EÚ“) je oprávnená vstupovať do medzinárodných zmluvných vzťahov, resp. uzatvárať medzinárodné zmluvy s nečlenskými štátmi alebo s medzinárodnými organizáciami. Postup a mechanizmus, akým sa jednotlivé orgány Európskej únie zapájajú do procesu prípravy a uzatvárania medzinárodnej zmluvy je upravený v článku 218 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“).[5] Medzinárodné zmluvy, ktoré v rámci výkonu svojich právomocí Európska únia uzavrie, majú obvykle uvedené, že: „*zmluvnými stranami na strane jednej je Európska únia a členské štáty Európskej únie a na strane druhej samotný subjekt (štát alebo medzinárodná organizácia) vstupujúci do medzinárodných záväzkov.*“ Znamená to, že členské štáty Európskej únie sú počas procesu rokovania o medzinárodnej zmluve zastupované Európskou úniou (Komisiou). Počas procesu negociácie sú rešpektované pravidlá medzinárodného práva verejného. Daná povinnosť je potvrdená aj stálou judikatúrou (C-402/05 P a C-415/05) Súdneho dvora, z ktorej vyplýva, že: „*právomoci Únie musia byť vykonávané tak, aby bolo dodržané medzinárodné právo. Akt prijatý na základe právomocí Únie musí byť vykladaný a jeho pôsobnosť obmedzená vo svetle relevantných pravidiel medzinárodného práva.*“ [14] Európska únia v rámci politiky vonkajších vzťahov spolupracuje s nečlenskými štátmi na zmluvnom základe rešpektujúc pravidlá medzinárodného zmluvného práva. Rozsiahlym medzinárodnoprávnym dokumentom, ktorý ovplyvnil spoluprácu členských štátov Európskej únie a Kórejskej republiky je *Dohoda o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Kórejskou republikou na strane druhej* [Ú. v. EÚ L 127/, 4.5.2011] V súlade s ustanovením článku 15.10.2 dohoda nadobudla platnosť 13. decembra 2015. Vláda Slovenskej republiky vyslovila s dohodou súhlas 4. mája 2011 uznesením č. 293. Národná rada Slovenskej republiky dohodu schválila 30. júna 2011 uznesením č. 517 a rozhodla o tom, že dohoda má podľa článku 7 ods. 5 Ústavy SR prednosť pred zákonmi. Predmetná dohoda vytvorila medzinárodnoprávne predpoklady pre rozvoj obchodných vzťahov, investičných vzťahov a služieb, čomu nasvedčuje aj prílev investícií obchodnej spoločnosti KIA MOTORS pôsobiacej v oblasti automobilového priemyslu.

Európska únia začala spolupracovať na príprave medzinárodnej zmluvy o vzájomnej spolupráci s Kanadou v roku 2009, kedy členské štáty EÚ schválili Európskej komisii mandát začať rokovania s Kanadou o *Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na druhej strane* (ďalej len “Dohoda CETA”). V roku 2014 boli ukončené rokovania o návrhu textu Dohody CETA a následne sa začal proces ďalšieho schvaľovacieho pokračovania v orgánoch EÚ a v členských štátoch EÚ. Najproblematickejší bol schvaľovací proces Dohody CETA v Belgicku (2016). Až po prehodnotení a prijatí kompromisného riešenia mohla Európska únia oficiálne vyhlásiť, že s Dohodou CETA vyjadrili súhlas vlády členských štátov. V niektorých mestách členských štátov sa konali búrlivé demonštrácie proti uzatvoreniu tejto dohody, ktoré neobišli ani Bratislavu (Slovensko). V danej súvislosti je zaujímavá skutočnosť, že medzi zmluvnými stranami je uvedené aj Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, ktoré by podľa výsledkov referenda malo vystúpiť z Európskej únie. Ide o osobitnú právnu skutočnosť a preto bude potrebné predmetný text Dohody CETA korigovať a prispôbiť reálnemu stavu v prípade, ak Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska skutočne vystúpi z Európskej únie, resp. prestane byť plnoprávnym členským štátom EÚ.

Väčšinou texty medzinárodných zmlúv začínajú preambulou. Z preambuly Dohody CETA vyplýva, že jej cieľom je :

- posilniť vzájomné úzke hospodárske vzťahy a vychádzať zo svojich príslušných práv a povinností uvedených v Dohode o založení Svetovej obchodnej organizácie
- vytvoriť rozšírený a bezpečný trh pre svoje tovary a služby prostredníctvom zníženia alebo odstránenia prekážok obchodu a investícií
- stanoviť jasné, transparentné a vzájomne výhodné pravidlá, ktorými sa bude riadiť obchod a investície
- ochrániť investície investorov a podporiť vzájomnú podnikateľskú činnosť
- vytvoriť zónu voľného obchodu a v súlade s článkom XXIV. Všeobecnej dohody o clách a obchode z roku 1994 a s článkom V. Všeobecnej dohody o obchode so službami (WTO).

Medzinárodné mnohostranné dohody majú určité nevýhody, pretože samotný proces prípravy textu dohody je náročný a zdĺhavý. Najmä dohody tohto typu majú veľký počet strán, mnoho príloh a výnimiek, ktoré si uplatňujú štáty. Ďalšou nevýhodou je nadobudnutie platnosti medzinárodnej mnohostrannej dohody, kedy sa vyžaduje súhlasné stanovisko všetkých zmluvných strán. Čím je väčší počet zmluvných strán, tým dlhšie trvá samotný proces ratifikácie. Určite nebolo jednoduché hľadať kompromisné riešenia pri dojednávaní textu Dohody CETA, keď na jednej strane bolo 28 suverénnych a zvrchovaných štátov (členských štátov EÚ), a Európska únia, a na druhej strane štát Kanada. V prípade ak by sa Európska únia rozšírila o nový členský štát, podľa ustanovenia článku 30.10 odsek 5 Dohody CETA *každý nový členský štát Európskej únie sa odo dňa pristúpenia k Európskej únii stáva zmluvnou stranou tejto dohody prostredníctvom doložky s takýmto účinkom zakotvenej v akte o pristúpení*. [13] Znamená to, že každý nový členský štát po splnení podmienok sa stáva zmluvnou stranou Dohody CETA.

Prijatím Zmluvy z Lisabonu, ktorá mení Zmluvu o Európskej únii a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva bola oblasť spoločnej obchodnej politiky zaradená do výlučnej právomoci Európskej únie (článok 3 ZFEÚ). [5] Proces negociácie ohľadom dohody, ako aj tvorby samotného textu dohody patrí do oblasti výlučnej právomoci EÚ. V rámci politiky vonkajších vzťahov je Európska únia zastupovaná Európskou komisiou, ktorá spolupracuje s jednotlivými členskými štátmi pri dojednávaní textu dohody. Európska únia spolupracuje s Kanadou v rôznych oblastiach. Zmluvná základňa s Kanadou a Európskou úniou je pomerne rozsiahla a do jej štruktúry patria nasledujúce zmluvy :

- Rámcová dohoda o obchodnej a hospodárskej spolupráci (1976) [Ú. v. ES L260, 24.9.1976]
- Dohoda o vedecko-technickej spolupráci (1996) [Ú. v. ES L 74, 22.3.1996]
- Veterinárna dohoda (1998) [Ú. v. ES L 71/99]
- Dohoda o ochrane hospodárskej súťaže (1999) [Ú. v. ES L 175, 10.7.1998] a pod.

Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že spektrum zmluvnej spolupráce je pomerne široké a preto považujeme za správne, že bol prijatý jeden dokument na medzinárodnej úrovni, ktorý upravuje viaceré oblasti spolupráce. Kanadu možno zaradiť z hľadiska dosiahnutých hospodárskych výsledkov, z hľadiska zahraničného obchodu medzi najvyspelejšie štáty sveta. V súčasnosti je jedenástou najväčšou svetovou ekonomikou, ktorá disponuje obrovským nerastným bohatstvom (ropa, zemný plyn, uhlie, zlato, urán, železná ruda a ďalšie suroviny), stabilným finančným systémom, kvalitným inovačne orientovaným podnikateľským prostredím. Otvorenosť kanadskej ekonomiky nie je vysoká, podiel vývozu tovarov a služieb na HDP predstavuje 30 %, v prípade dovozu je to 32 %. (rok 2014) [11] Ekonomicky najsilnejšie z hľadiska rozvoja podnikateľských aktivít v Kanade sú provincie Ontario, Quebec, Britská Kolumbia a Alberta. Podľa Svetového ekonomického fóra bankový systém Kanady je zdravý a stabilný. [20] Finančná kríza ho výrazne nezasiahla a žiadnej banke nemusela byť poskytnutá štátna pomoc ako niektorým bankám v USA.

Zmeny v oblasti bilaterálnych investičných vzťahoch

Súčasný proces globalizácie a liberalizácie svetovej ekonomiky umožňuje pohyb kapitálu, tovaru a služieb. Ako uvádza Rojíček (2012) sprievodným javom globalizácie ekonomického sveta je stieranie hraníc medzi jednotlivými národnými štátmi. [17] Vplyvom globalizačných procesov dochádza vo svetovom hospodárstve k internacionalizácii či zmedzinárodňovaniu ekonomík, čo predstavuje proces prerastania národných reprodukčných procesov vplyvom medzinárodnej deľby práce. [13] Postupne sú odstraňované prekážky, čo umožňuje aj rozvoj investičných vzťahov. Rozvoj spolupráce v oblasti podpory investičných vzťahov je založený na bilaterálnych investičných dohodách (BIT), ktoré predstavujú základný medzinárodnoprávny rámec spolupráce medzi štátmi. Štáty vstupujú do týchto zmluvných vzťahov so zámerom rozvoja ekonomickej a investičnej spolupráce, pričom sa zaväzujú, že investície investorov budú ochránené a že na svojom území budú podporovať a vytvárať priaznivé podmienky pre investície investorov so zreteľom na platný právny poriadok. Bilaterálne investičné dohody majú rovnakú štruktúru a vo väčšine prípadov sa aj obsahovo zhodujú. Obvykle začínajú bilaterálne investičné dohody Preambulou deklarujúcou ciele. Pomerne významné je ustanovenie, ktoré definuje pojem investícia a investor. Potom nasledujú články týkajúce sa štandardov zaobchádzania s investíciami investora, ochrana investícií pred vyvlastnením a kompenzácia. Dohody BIT upravujú povinnosť zmluvným stranám povoliť neobmedzený pohyb kapitálu. Dohody majú osobitný význam najmä v garancii voľného prevodu kapitálu, zisku, úrokov, dividend, náhrad pri vyvlastnení investícií alebo pri spôsobených stratách. Súčasťou BIT sú podmienky riešenia sporov a podmienky nadobudnutia platnosti zmluvy. Uvedené dohody obsahujú rôzne ochranné doložky týkajúce sa zahraničných investícií :

- *Doložku najvyšších výhod*, ktorá zabezpečuje všetkým investorom zmluvných štátov minimálne taký štandard zaobchádzania, aký je (prípadne aký bude v budúcnosti) poskytnutý investorom z tretích štátov.
- *Doložku národného zaobchádzania*, ktorá garantuje všetkým zahraničným investorom štátov minimálne taký štandard zaobchádzania, aký je poskytnutý domácim investorom.
- *Doložku nedotknuteľnosti*, ktorá zabezpečuje že vláda hostiteľského štátu nemá právo jednostranne znárodniť investičný projekt alebo modifikovať investičnú zmluvu. Všetky zmeny musia podliehať súhlasu investora. [1]

Praktickým výsledkom uzatvorenia bilaterálnej investičnej dohody je vytvorenie prostredia, ktoré podporí aj zakladanie spoločných podnikov, prílev priamych zahraničných a portfóliových investícií. V dôsledku nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy sa priame zahraničné investície stali súčasťou **spoločnej obchodnej politiky** (článok 207 ZFEÚ), ktorá patrí do výlučnej právomoci EÚ. Táto skutočnosť ovplyvnila v zásadnej miere aj systém uzatvárania medzinárodných dohôd upravujúce ochranu a podporu investícií. Podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1219/2012 z 12. decembra 2012, ktorým sa ustanovujú prechodné opatrenia pre bilaterálne investičné dohody medzi členskými štátmi a tretími krajinami je návrh týchto dohôd predkladaný na stanovisko Európskej komisii. [Ú. v. EÚ L 351, 20.12. 2012] Až po predložení stanoviska Európskej komisie členský štát predmetnú dohodu (BIT) predloží zmluvnej strane na podpis. Počet uzatvorených a platných dohôd tohto typu narastá, pričom najviac dohôd tohto typu uzatvorila Čína, čomu nasvedčuje aj skutočnosť, že patrí k štátom s najväčším podielom investícií vo svete.

Bilaterálne investičné dohody tvoria základ medzinárodného investičného práva a z hľadiska členstva Slovenskej republiky v Európskej únii patrili k najproblematickejším oblastiam, pretože mnoho z nich nebolo v súlade s platnými právnymi aktami Európskeho spoločenstva.

Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na druhej strane upravuje rôzne oblasti spolupráce, t.j. obsahuje ustanovenia o vnútroštátnom zaobchádzaní a prístupe tovarov na trh, technických prekážkach obchodu, sanitárnych a fytosanitárnych opatreniach, clách a zjednodušení obchodu, dotáciách, **investíciách**, cezhraničnom obchode so službami, dočasnom vstupe a pobyte fyzických osôb na obchodné účely, vzájomnom uznávaní odborných kvalifikácií, domácej regulácii, **finančných službách**, medzinárodných námorných dopravných službách, telekomunikáciách, elektronickom obchode, politike hospodárskej súťaže, štátnych podnikoch, monopoloch a podnikoch, ktorým boli udelené osobitné práva alebo privilégia, verejnom obstarávaní, duševnom vlastníctve, regulačnej spolupráci, obchode a udržateľnom rozvoji, obchode a pracovnej sile, obchode a životnom prostredí, bilaterálnych dialógoch a spolupráci, administratívnych a inštitucionálnych ustanoveniach, transparentnosti a riešení sporov.[4] Osobitná pozornosť je v predmetnej dohode venovaná medzinárodným investičným vzťahom (Kapitola 8 Dohody CETA). Nadobudnutím platnosti Dohody CETA nasledujúce bilaterálne investičné dohody stratia platnosť. Ide o dohody podpísané medzi Kanadou a členskými štátmi Európskej únie, ktoré sa stali členskými štátmi po roku 2004.

- a) Dohoda medzi vládou Chorvátskej republiky a vládou Kanady o podpore a ochrane investícií, podpísaná v Ottawe 3. februára 1997.
- b) Dohoda medzi Českou republikou a Kanadou o podpore a ochrane investícií, podpísaná v Prahe 6. mája 2009.
- c) Dohoda medzi vládou Maďarskej republiky a vládou Kanady o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísaná v Ottawe 3. októbra 1991.
- d) Dohoda medzi vládou Lotyšskej republiky a vládou Kanady o podpore a ochrane investícií, podpísaná v Rige 5. mája 2009.
- e) Výmena nôt medzi vládou Kanady a vládou Maltskej republiky predstavujúca dohodu týkajúcu sa poistenia zahraničných investícií, podpísaná vo Vallette 24. mája 1982.
- f) Dohoda medzi vládou Poľskej republiky a vládou Kanady o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísaná vo Varšave 6. apríla 2009.
- g) Dohoda medzi vládou Rumunska a vládou Kanady o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísaná v Bukurešti 8. mája 2009.
- h) Zmluva medzi Slovenskou republikou a Kanadou o podpore a ochrane investícií, podpísaná v Bratislave 20. júla 2010. *(Článok 30.8 Dohody CETA Dohody uvedené v prílohe 30-A strácajú platnosť a nahrádzajú sa touto dohodou. Ukončenie dohôd uvedených v prílohe 30-A nadobúda platnosť odo dňa nadobudnutia platnosti tejto dohody).*

Znamená to, že v dôsledku nadobudnutia platnosti mnohostrannej medzinárodnej Dohody CETA stratia platnosť bilaterálne investičné dohody uvedených členských štátov EÚ a investičné vzťahy budú regulované Dohodou CETA, t.j. ochrana a podpora investícií. Pre Slovenskú republiku z daného vyplýva, že vzťahy medzi slovenskými a kanadskými investormi budú regulované Komplexnou hospodárskou a obchodnou dohodou medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na druhej strane. (po nadobudnutí platnosti Dohody CETA). Z pohľadu medzinárodného zmluvného práva ide o neobvyklý postup vypovedania a ukončenia platnosti medzinárodnej zmluvy. Každá medzinárodná zmluva má v záverečných ustanoveniach uvedené podmienky ukončenia platnosti zmluvy. Je to aj v prípade bilaterálnych investičných dohôd, ktoré majú v záverečných ustanoveniach upravené podmienky ukončenia platnosti medzinárodnej zmluvy. *(Táto zmluva zostane v platnosti dovtedy, kým ktorákoľvek zmluvná strana písomne neupovedomí druhú zmluvnú stranu o svojom zámere ju skončiť. Oznámenie o skončení tejto zmluvy nadobudne platnosť jeden rok po prijatí oznámenia druhou zmluvnou stranou.*

Oznámenie MZV SRR č.26/2012 Z.z.) Základným predpokladom ukončenia platnosti medzinárodnej zmluvy je vzájomná dohoda zmluvných strán o ukončení platnosti bilaterálnej medzinárodnej zmluvy. V začiatkoch bude určite problematické, aby sa fyzické a právnické osoby oboznámili s platným právnym rámcem a najmä s podmienkami investovania na území zmluvných strán. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Kanadou o podpore a ochrane investícií (podpísaná v Bratislave 20. júla 2010, nadobudla platnosť 14. marca 2012 Oznámenie č. 26/2012 Z. z.) nadobudnutím platnosti Dohody CETA nebude platná a účinná. V záujme splnenia podmienok, ktoré vyplynuli Slovenskej republike z členstva v Európskej únii predmetná dohoda z roku 2010 bola harmonizovaná s právnymi predpismi EÚ. Táto povinnosť bola jedným z prístupových kritérií týkajúce sa plnoprávneho členstva Slovenskej republiky v Európskej únii. Pôvodná Dohoda medzi vládou Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a vládou Kanady o podpore a ochrane investícií (podpísaná v Prahe 15. novembra 1990 Oznámenie č. 333/1992 Zb.) bola zrušená a nahradená novou dohodou z roku 2010. Predmetná bilaterálna investičná dohoda s Kanadou nebola jedninou zmluvou, ktorá nebola v súlade s právnymi predpismi ES/EÚ. (BIT s USA a pod.) V pôvodnej bilaterálnej investičnej dohode s Kanadou (1990) boli problematické najmä ustanovenia týkajúce sa voľného pohybu kapitálu, platieb, doložky najvyšších výhod a národného zaobchádzania. Niet pochyb o tom, že medzinárodné zmluvné právo reguluje svojím spôsobom režim zaobchádzania s investíciami investorov z Kanady na území členských štátov EÚ a investíciami investorov z členských štátov EÚ na území Kanady.

Problematika investícií je komplexne upravená v ôsmej kapitole Dohody CETA . Daná kapitola obsahuje ustanovenia o základných pojmoch, o doložke najvyšších výhod, a princípe národného zaobchádzania, o ochrane a podpore investícií investorov, o vyvlastnení investície. O riešení sporov a pod. Pod pojmom **investícia** sa chápu, *akékoľvek druhy aktív, ktoré investor vlastní alebo kontroluje priamo alebo nepriamo a ktorý má vlastnosti investície, čo zahŕňa určitú dobu trvania a ďalšie vlastnosti, ako je napríklad viazanie kapitálu alebo iných zdrojov, očakávanie príjmu alebo zisku, resp. predpokladanie rizika. Investície môžu mať napríklad formu:*

a) podniku;

b) akcií a iných foriem majetkovej účasti v podniku;

c) dlhopisov, dlhopisov s fixným výnosom a iných dlhových nástrojov podniku;

d) úveru poskytnutého podniku

e) akéhokoľvek iného druhu podielu v podniku

f) podiel vyplývajúci:

i) z koncesie udelenej podľa právnych predpisov zmluvnej strany alebo na základe zmluvy, a to aj pokiaľ ide o právo vykonávať prieskum prírodných zdrojov, rozvíjať ich a ťažiť alebo využívať;

ii) zo zmluvy o dodávke na kľúč, zmluvy o výstavbe, výrobe alebo zo zmluvy o del'be výnosu, alebo

iii) z iných podobných zmlúv,

g) z práv duševného vlastníctva,

h) z iného hnutel'ného majetku, hmotného alebo nehmotného, resp. z nehnuteľného majetku a súvisiacich práv;

i) z finančnej pohľadávky alebo z nároku na plnenie zo zmluvy. “(článok 8.1.Oddiel A).[4]

Z vedeného vyplýva, že ide o pomerne široké právno-ekonomické vymedzenie pojmu investícia. Daná definícia vykazuje systémové znaky zhody s definíciou pojmu investícia aké sú uvedené v bilaterálnych investičných dohodách. V odbornej ekonomickej literatúre sa stretáme aj s ekonomickou definíciou pojmu investícia. Je mnoho odborníkov, ktorí sa venujú danej téme, ale my sme vybrali iba niektoré definície uvedené v slovenskej a zahraničnej vedeckej a odbornej literatúre. Primárnym účelom investícií je ekonomický prínos, pričom investori potrebujú riadiť riziko, ktoré nie je priamo podnikateľským rizikom. [2]

„Pod pompom investície rozumieme vynaloženie kapitálu na získanie konkrétneho druhu majetku, pričom tento proces môže mať rôzne časové trvanie: môže to byť zakúpenie strojového zariadenia a jeho inštalácia v priebehu dvoch mesiacov, výstavba výrobných hál aj s inštaláciou jej zariadenia v priebehu dvoch rokov, ale aj nákup cenných papierov v jednom týždni či nákup materiálu v priebehu niekoľkých dní.“ [22]

„Pojem investície vnímame ako peňažne vyjadrený tok výstupu ekonomiky vo zvolenom časovom úseku, ktorý sa používa na udržiavanie alebo rast hodnoty kapitálu.“ [7]

„Investície predstavujú najdôležitejší faktor rozvoja ekonomiky. Sú tou časťou hrubého domáceho produktu, ktorá sa nespotrebuje v čase vytvorenia, ale sa usporí, aby sa mohla neskôr investovať a priniesť zisk.“ [22]

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že ekonomická definícia pojmu investícia vychádza z určitých objektívnych znakov – majetok, kapitál, zisk. Farouk Yala uvádza, že: „k tomu, aby určitá ekonomická operácia mohla byť **považovaná za investíciu**, je potrebné naplnenie troch kumulatívnych znakov:

- a) prínos zahraničného investora k ekonomickému rozvoju hostiteľského štátu,
- b) určitá doba trvania operácie,
- c) riziko vyplývajúce z tejto operácie, ktoré znáša investor.“ [25]

V záujme väčšej právnej istoty sú v Dohode CETA niektoré pojmy objasnené presnejšie a zreteľnejšie, aby nedochádzalo k zlým právnym interpretáciám a hlavne k nezrovnalostiam medzi fyzickými a právnickými osobami zmluvných strán. Napríklad podľa Dohody CETA za **práva duševného vlastníctva** sú považované autorské právo a súvisiace práva, práva z ochrannej známky, práva zo zemepisného označenia, práva priemyselných vzorov, patentové práva, práva k topografiám polovodičových výrobkov, práva týkajúce sa ochrany utajovaných informácií a práv šľachtiteľov rastlín, a v prípade, že právny poriadok zmluvnej strany ich upravuje, aj práva k úžitkovým vzorom. Podľa predmetnej Dohody CETA sa za **podnik považuje podnik**, ktorý bol založený alebo je organizovaný na základe právnych predpisov jednej zo zmluvných strán a má podstatnú časť podnikateľskej činnosti na území zmluvnej strany. Podstatným znakom pri definícii pojmu podnik je, aby podnikateľský subjekt vykonával hospodársku činnosť a bol založený ako obchodná spoločnosť v súlade s právnym poriadkom jednej zo zmluvných strán.

Bilaterálne investičné dohody obvykle obsahujú inštitút národného zaobchádzania, ktorý má svoj pôvod vo Všeobecnej dohode o clách a obchode (GATT 1947). Dohoda CETA v ustanovení článku 8.6 obsahuje ustanovenie o národnom zaobchádzaní v nasledovnom znení: „Každá zmluvná strana prizná investorovi druhej zmluvnej strany a investícii upravenej touto dohodou, zaobchádzanie, ktoré nebude menej priaznivé ako zaobchádzanie, ktoré poskytuje svojim vlastným investorom a ich investíciám v podobných situáciách, pokiaľ ide o usadenie, nadobudnutie, rozšírenie, uskutočňovanie, prevádzku, riadenie, udržiavanie, používanie, užívanie a predaj investície na jej území, resp. o dispozíciu s investíciou na jej území.“ [16]

Inštitút národného zaobchádzania je štandardným nástrojom ochrany práv investorov, ktorého cieľom je vytvorenie nediskriminačných podmienok pre rozvoj investičnej spolupráce. Daný štandard ochrany práv investora možno označiť aj ako zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti. Ochrana investícií investorov je zabezpečená aj prostredníctvom doložky najvyšších výhod. Ustanovenie článku 8.7 Dohody CETA explicitne zakotvuje, že „Každá zmluvná strana poskytne investorovi druhej zmluvnej strany a zahrnutej investícii zaobchádzanie, ktoré nie je menej priaznivé ako zaobchádzanie, ktoré poskytuje v podobných situáciách investorom tretej krajiny a ich investíciám v súvislosti so zriadením, nadobudnutím, rozšírením, vedením, prevádzkovaním, riadením, udržiavaním, užívaním, požívaním a predajom alebo inou formou disponovania s ich zahrnutými investíciami na svojom území.“ [16] V zásade ide o relatívne

štandardy zakazujúce diskrimináciu zahraničných investícií v porovnaní s domácimi investíciami alebo zahraničnými investíciami tretích strán. Férové a rovnaké zaobchádzanie so zahraničnými investíciami poskytuje úplnú ochranu a bezpečnosť. Uvedené dva štandardy ochrany práv investorov sú považované za základné štandardy pre rozvoj investičných vzťahov. Zmluvné strany Dohody CETA majú právo prijímať regulačné opatrenia za účelom ochrany verejného zdravia, bezpečnosti, životného prostredia alebo morálky, spoločenskej ochrany alebo ochrany spotrebiteľa alebo v záujme podpory a ochrany kultúrnej rozmanitosti. Dané právo možno chápať aj ako právo zmluvnej strany ochraňovať svoje národné záujmy a záujmy svojich občanov. Povinnosťou zmluvných strán je zabezpečiť investíciám investorov rovnocenné spravodlivé a nestranné zaobchádzanie, ako aj bezpečnosť a ochranu. Zmluvné strany sa vzájomne dohodli, že investičný majetok investora nie je možné znárodniť ani vyvlastniť priamo alebo nepriamo. Vyvlastnenie vo svojej priamej alebo nepriamej podobe je najzávažnejším zásahom do vlatníckych práv zahraničného investora. Priame vyvlastnenie možno chápať ako odňatie majetkových práv zahraničného investora vykonané na základe zákona alebo na základe iného aktu (rozhodnutie vlády). Správy UNCTAD – (edícia o problémoch medzinárodných investičných zmlúv II) obsahujú viaceré teoretické východiská týkajúce sa vyvlastnenia investície. Podľa UNCTAD „*priame vyvlastnenie nastane, kde je investícia znárodnená alebo inak priamo vyvlastnená prostredníctvom formálneho prevodu právneho titulu alebo zreteľne skonfiškovaná;*“ [20] Nepriame vyvlastnenie možno chápať ako opatrenie štátu, ktorého účinok obmedzuje investora slobodne nakladať s investíciou a využívať výhody plynúce z jeho investície aj napriek tomu, že formálne zostáva vlastníkom svojho majetku. Inštitút vyvlastnenia znižuje atraktivitu podnikateľského prostredia, avšak samotný akt vyvlastnenia za určitých podmienok nepredstavuje porušenie pravidiel medzinárodného práva, dôležitý je spôsob, akým je investícia vyvlastnená. Dohoda CETA obsahuje inštitút vyvlastnenia investície za určitých podmienok, t.j. *vo verejnom záujme, v rámci riadneho procesu, vyplatením bezodkladnej primeranej náhrady a nediskriminačným spôsobom.* [16] Kompenzácia resp. bezodkladná primeraná náhrada za investície je touto podmienkou, ktorá zohráva ďalšiu významnú funkciu a to legálne vyvlastnenie. Podmienka kompenzácie je predpokladom legality vyvlastňovacieho zásahu a zásahu do majetkových práv. V súčasnom medzinárodnom investičnom práve obsahom zásady zákazu diskriminácie je predovšetkým zákaz vyvlastňovacích opatrení spočívajúcich v rozlišovaní štátnej príslušnosti. V rámci zavádzania vyvlastňovacích opatrení investor musí byť odškodnený, pričom finančná náhrada musí zodpovedať primeranej trhovej hodnote investície v čase bezprostredne pred vyvlastnením alebo pred tým, ako sa nadchádzajúce vyvlastnenie stalo známym, podľa toho, čo nastane skôr. Medzi kritériá na stanovenie hodnoty *patri účtovná hodnota, hodnota aktív vrátane vykázananej daňovej hodnoty hmotného majetku, a prípadne aj iné kritériá na určenie primeranej trhovej hodnoty. Náhrada takisto zahrňa aj úroky podľa obchodnej sadzby bežnej odo dňa vyvlastnenia až po deň platby, pričom, aby bola účinnou pre investora, musí byť zaplatená a bezodkladne prevedená do krajiny, ktorú si investor určí, a to v mene krajiny, ktorej je investor štátnym príslušníkom, resp. v akejkoľvek voľne zameniteľnej mene, ktorá je pre investora prijateľná.* [16] Presné stanovenie podmienok finančnej náhrady na zmluvnom základe je zárukou právnej istoty a zodpovednosti štátu, kde sa investícia nachádza.

V rámci rozvoja investičných vzťahov medzi zmluvnými stranami môžu vzniknúť spory medzi investormi a štátmi, z dôvodu porušenia platných pravidiel a nerešpektovania ustanovení Dohody CETA a jej protokolov. Predmetom investičných sporov býva väčšinou náhrada škody alebo obmedzovanie práva investorov, resp. zavádzanie opatrení v dôsledku, ktorých nie sú napĺňané investičné očakávania investora. Dohoda CETA upravuje systém riešenia sporov zmierom, po prípade zúčastnené strany na spore sa môžu kedykoľvek dohodnúť, že využijú aj inštitút mediácie.

Ustanovenie článku 8.29 Dohody CETA upravuje podmienky vytvorenia mnohostranného investičného tribunálu (súdu) a odvolacieho tribunálu (súdu) na urovnávanie investičných sporov. Spoločný výbor CETA vymenuje členov – rozhodcov tribunálu. Piaty členovia investičného tribunálu budú štátnymi príslušníkmi členského štátu Európskej únie, piaty členovia budú štátnymi príslušníkmi Kanady a päť ďalších členov bude štátnymi príslušníkmi tretích krajín. Pri výkone svojich povinností sú členovia investičného tribunálu povinní rozhodovať nezávisle a nesmú prijímať žiadne pokyny od iných subjektov. Na členov tribunálu sú kladené vysoké odborné kvalifikačné predpoklady. Členovia tribunálu musia mať odborné znalosti v oblasti medzinárodného práva verejného. Je žiadúce, aby mali odborné znalosti z oblasti medzinárodného investičného práva, medzinárodného obchodného práva a skúsenosti s riešením sporov vyplývajúcich z medzinárodných investičných alebo obchodných dohôd. Zriadenie odvolacieho tribunálu – súdu považujeme za vytvorenie dvojstupňovej sústavy investičného súdnictva. Odvolací tribunál preskúmava rozhodnutie tribunálu na základe určitých skutočností, t. j. pochybenie skutkového stavu, pochybenie pri uplatňovaní alebo výklade uplatniteľného práva a pod. Dohoda CETA mení tradičný systém ochrany a podpory investícií, ako aj mechanizmus riešenia investičných sporov. Tento nový systém riešenia investičných sporov sa odkláňa od tradičného prístupu riešenia investičných sporov a uprednostňuje zriaďovanie nezávislých a nestranných stálych rozhodcovských tribunálov, ktoré rešpektujú zásady súdneho systému EÚ a jej členských štátov, Kanady a medzinárodných súdov (Medzinárodný súdny dvor). Dohoda CETA vnáša do procesov medzinárodného investičného práva významnú zmenu, dvojstupňový mechanizmus riešenia investičných sporov, ktorý umožní nápravu pochybenia rozhodnutí rozhodcovského tribunálu na prvom stupni. Jednoznačne možno konštatovať, že predmetná dohoda zároveň vytvára priestor pre vznik mnohostranného tribunálu (súdu). *V súvislosti s riešením sporov, v rámci konania sa uplatňujú Pravidlá transparentnosti UNCITRAL- u. [4]* Pred vytvorením investičného tribunálu Kanada alebo Európska únia včas verejne sprístupnia relevantné dokumenty. V prípade vydania rozhodnutia rozhodcovským tribunálom voči odporcovi, môže byť odporcovi priznaná peňažná náhrada škody a príslušný úrok alebo vrátenie majetku, Výrok vydaný rozhodcovským tribunálom je záväzný pre účastníkov sporu.

S vytvorením novej súdnej inštitúcie súvisia aj investičné náklady, náklady na administratívu a náklady na rozhodcov (sudcov). V rámci výdavkovej časti sa počíta na obdobie od roku 2017 s výdavkami rozpočtu Európskej únie vo výške 0,5 milióna EUR ročne. [4] Z týchto finančných zdrojov bude financovaná stála štruktúra rozhodcovského tribunálu (prvého stupňa a odvolacieho rozhodcovského tribunálu druhého stupňa.) V zásade vzniká nový súdny systém, možno aj nová konkurencia Medzinárodnému stredisku pre riešenie investičných sporov, ktoré patrí do skupiny Svetovej banky. Celkove sa mení systém investičnej spolupráce medzi Kanadou a členskými štátmi Európskej únie, ktoré sa stali jej členskými štátmi v roku 2004 odo dňa, kedy Dohoda CETA nadobudne platnosť.

Obchodné a investičné vzťahy Kanady

Vzhľadom na to, že Kanada je federálnym štátom, problematiku zahraničných investícií má v pôsobnosti Federálne ministerstvo priemyslu. Základným právnym rámcom, ktorý upravuje oblasť investícií je zákon o investíciách. („Investment Canada Act“) [9] Zahraniční investori prichádzajúci do Kanady z členských štátov Svetovej obchodnej organizácie sa musia riadiť pravidlami upravenými v zákone o investíciách a investície musia predstavovať tzv. „čistý prínos“ pre kanadskú ekonomiku. Princíp tzv. „čistého prínosu“ sa vzťahuje na investície nad 354 mil. Kanadských dolárov (CAD) a zahŕňa viaceré faktory : dopad na ekonomiku Kanady, dopad na

zamestnanosť, služby, vplyv na konkurenciu v rámci domáceho výrobného odvetvia a pod. Kanada patrí k významným investorom sveta, celkový stav kanadských investícií v zahraničí koncom roku 2014 dosiahol 828,8 mld. CAD. Najviac investícií kanadských investorov smeruje do USA, Veľkej Británie, Luxemburska a Holandska a aj do daňových rajov (Kajmanské ostrovy.) Hlavným odvetvím, do ktorého smerujú kanadské investície v zahraničí, sú finančné služby a poisťovníctvo, ktorých podiel na celkových PZI koncom r. 2014 dosiahol 37,8 % (313,5 mld. CAD). [10] Podiel investícií do priemyselnej výroby na druhej strane neustále klesá, pričom za posledných desať rokov sa znížil z 26,7 % na 8,3 % v roku 2014 (68,8 mld. CAD). [9]

Tab. č. 1 Podiel priamych zahraničných (PZI) investícií Kanady v zahraničí v roku 2014

Názov štátu	Objem PZI
Írsko	15,3 mld. CAD
Holandsko	15,3 mld. CAD
Luxembursko	31,1 mld. CAD
Maďarsko	7,5 mld. CAD
Veľká Británia	68, 8 mld. CAD

Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (2017): Ekonomické informácie o teritóriu[online] .[cit. 2017-4-5]. Dostupné na <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Kanada+ekonomické+informácie+o+teritóriu>>

V Tabuľke č. 1 ilustrujeme objemy priamych zahraničných investícií investorov z Kanady na území členských štátov EÚ. Najväčší objem investícií spomedzi investorov z Kanady smeruje do Veľkej Británie.

Tab. č. 2 Podiel priamych zahraničných investícií v Kanade v roku 2014

Názov štátu	Objem PZI
USA	361,4 mld. CAD
Holandsko	69,2 mld. CAD
Luxembursko	53,6 mld. CAD
Maďarsko	7,5 mld. CAD
Veľká Británia	48,3 mld. CAD

Zdroj: Statistics Canada(2016). [online] [cit. 2016-11-5.11].Dostupný z <<http://www.statcan.gc.ca/start-debut-eng.html>>

Tabuľka č.2 obsahuje informácie o objeme priamych zahraničných investícií investorov z niektorých členských štátov EÚ na území Kanady v roku 2014. Pre porovnanie uvádzame aj objem priamych zahraničných investícií (PZI) investorov z USA, ktorí majú prvenstvo v príleve PZI do Kanady. Prvotná pozícia USA je nielen v oblasti PZI, ale v obchode v rámci hospodárskej spolupráce s Kanadou. Tempo hospodárskeho rastu slovenskej ekonomiky je značne determinované rozsahom exportu, ktorý je tiež úzko prepojený s prílevom priamych zahraničných investícií do krajiny.[15]

Rozvoj slovensko- kanadských investičných vzťahov má stagnujúcu tendenciu. Podľa oficiálnych údajov Národnej banky Slovenska (publikovaných k 31.12.2015) celkový stav kanadských investícií k 31.12.2014 predstavoval 28 876 mil. EUR. Investori z Kanady pôsobia na Slovensku najmä v oblasti drevospracujúceho priemyslu, chemického a farmaceutického priemyslu. Na Slovensku pôsobia významné kanadské obchodné spoločnosti. Napríklad obchodná

spoločnosť Martinrea International otvorila v Juri pri Bratislave závod na výrobu komponentov pre automobilový priemysel (Martinrea Slovakia Fluid Systems), obchodná spoločnosť Kirk Marketing z Vancouveru otvorila v Bratislave v roku 2013 centrum marketingových služieb. Kanadská obchodná spoločnosť vykonávajúca činnosť v oblasti ťažby nerastných surovín Global Minerals (s sídlom vo Vancouveri) v okolí Rožňavy plánuje ťažiť striebro. Slovenská republika je skôr príjemcom kanadských investícií, ako vývozcom. Na území Kanady pôsobia aj podnikateľské subjekty, aj keď v malom počte, čo považujeme za úspech vzhľadom na silný konkurenčný tlak. Pomerne veľkým úspechom slovenských podnikateľov je otvorenie výskumno-vývojového centra softwarovej spoločnosti ESET Bratislava v Montreale v roku 2012. Vo Vancouveri pôsobí aj slovenská obchodná spoločnosť CORINEX. V Toronte vykonáva podnikateľskú činnosť so slovenským manažmentom obchodná spoločnosť Aliter Technologies.[9] Práve Dohoda CETA vytvára lepšie predpoklady pre rozvoj hospodárskej spolupráce a zostáva dúfať, že podnikatelia a investori zo Slovenska využijú túto možnosť. Vzhľadom na to, že ide o zámorské teritórium, odporúčame pri výbere vhodných obchodných a investičných partnerov využiť odbornú pomoc ekonomických diplomatov oficiálneho Zastupiteľského úradu Slovenskej republiky v Ottawe alebo pomoc expertov pôsobiacich na honorárnych konzulátoch Slovenskej republiky v Toronte alebo Vancouveri.

ZÁVER

Záverom možno jednoznačne konštatovať, že súčasný proces globalizácie a integrácie, ako aj súperenie medzi štátmi, z ktorých sa stávajú ekonomickí konkurenti prináša nové možnosti medzinárodnej spolupráce. V tejto situácii považujeme za správne, že najvhodnejším riešením je vytvorenie pravidiel, ktoré umožnia rozvoj hospodárskych vzťahov a presadzovanie aj ekonomických záujmov štátov na území iných štátov. Vzhľadom na dlhodobé obchodné vzťahy s Kanadou, členské štáty EÚ si ako prioritu určili prijatie medzinárodnoprávneho rámca pre rozvoj medzinárodných obchodných a investičných vzťahov. Zmluvné strany sa v predmetnej Dohode CETA dohodli, že *obchod a investície posilnia o ochranu životného prostredia*. Znamená to, že akýkoľvek hospodársky rozvoj je determinovaný rešpektovaním národných a medzinárodných pravidiel ochrany životného prostredia.

Vzhľadom na stanovený cieľ príspevku, súhrnom je možné konštatovať, že Dohoda CETA upravuje systém komplexnej obchodnej a investičnej spolupráce, rešpektujúc inštitút rovnocenného a spravodlivého zaobchádzania s investíciami, ako aj odstraňovanie technických prekážok obchodu. Uvedené fakty nasvedčujú tomu, že mnohostranná dohoda po nadobudnutí platnosti umožní tovarovú výmenu, pretože nebudú menené únijné technické normy, najmä normy a predpisy týkajúce sa bezpečnosti potravín, bezpečnosti výrobkov, ochrany spotrebiteľa, zdravia, životného prostredia, sociálne alebo pracovné normy. Pričom zmluvné strany sú oprávnené zavádzať regulačné opatrenia z dôvodu ochrany verejného poriadku, národnej bezpečnosti, ochrany zdravia a pod. Všetky tovary dovážané z Kanady na územie členských štátov EÚ budú musieť byť v súlade s pravidlami a predpismi. Znamená to, že podmienky stanovené technickou normalizáciou, štandardizáciou a metrológiou na úrovni Európskej únie zostávajú zachované. Pomerne zaujímavá je skutočnosť, že Dohoda CETA nemá vplyv na ochranu základných práv v Únii. V predmetnej veci zastávame názor, že Dohoda CETA zavádza nové prvky v oblasti medzinárodných investícií, zabezpečuje vysokú úroveň ochrany investorov, pričom plne zachováva právo vlád regulovať a presadzovať oprávnené ciele verejnej politiky, pokiaľ ide o ochranu zdravia, bezpečnosti alebo životného prostredia. V kontexte širších súvislostí musíme zdôrazniť, že podpora pre zahraničných investorov v podobe investičných stimulov alebo štátnej pomoci na Slovensku bude podliehať právnej regulácii EÚ (čl.

106 a 107 Zmluvy o fungovaní Európskej únie). Podľa nášho názoru v budúcnosti môžeme očakávať, že sa bude najmä zvyšovať obchodná výmena tovarov a služieb a že zahraniční investori budú realizovať svoj investičný zámer na území Slovenskej republiky. Naša prognóza spočíva v tom, že určitý prínos by Dohoda CETA mala predstavovať pre poľnohospodársky sektor, potravinové výrobky a nápoje, chemikálie, plasty a gumárenské výrobky. V záujme jednoty Európskej únie pri koordinácii adekvátnych a efektívnych postupov bude nevyhnutné, aby si členské štáty vymieňali informácie. Výsledkom našej systémovej analýzy je, že vťahy medzi Slovenskou republikou a Kanadou v oblasti investícií budú regulované mnohostrannou medzinárodnou zmluvou a nie bilaterálnou medzinárodnou zmluvou, čo znamená určitý prelom v teórii a praxi medzinárodného zmluvného práva, investičné spory medzi investormi a zmluvnými subjektami budú riešené investičným tribunálom, čo oslabí postavenie Medzinárodného strediska pre riešenie investičných sporov.

Nakoniec ostáva len zhrnúť, že nasledujúce mesiace a roky vývoja európskej medzinárodnej investičnej politiky budú predovšetkým dynamické a zaujímavé na pozorovanie a významne zmenia budúcu medzinárodnú a európsku politiku zahraničných investícií.

POUŽITÁ LITERATÚRA A INFORMAČNÉ ZDROJE

1. COTULA, L.(2008): *Regulatory takings, stabilization clauses and sustainable development*. Global Forum on International Investment OECD 2008 [online]. [cit.2016-3-21]. Dostupný z < <http://www.oecd.org/investment/globalforum/40311122.pdf> >
2. DOLZER, R. - SCHREUER, CH.(2008): *Principles of International Investment Law*. University Press Oxford, (2008) Oxford, pp. 3-11.
3. EURÓPSKA ÚNIA (2016): EU-Canada trade in wine and spirit drinks [online]. [cit.2017-12-8]. Dostupný z < http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/dec/76876.pdf >
4. EURÓPSKA ÚNIA (2016): *Návrh rozhodnutia Rady o predbežnom vykonávaní Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na druhej strane*. Štrasburg 5. 7. 2016 COM(2016) 470 final 2016/0220 (NLE)
5. EURÓPSKA ÚNIA (2016): *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1219/2012 z 12. decembra 2012, ktorým sa ustanovujú prechodné opatrenia pre bilaterálne investičné dohody medzi členskými štátmi a tretími krajinami* Ú. v. EÚ L 351, 20.12. 2012
6. EURÓPSKA ÚNIA (2010): *Zmluva o fungovaní Európskej únie*, Ú. v. C 83. 30.3.2010
7. HUSÁR, J. (1999): *Modelovanie investičných procesov*. Ekonomická Univerzita v Bratislave: Ekonóm, 1999.
8. EURÓPSKA ÚNIA (2010): *Spoločný nástroj k výkladu Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) medzi Kanadou a Evropskou unií a jejimi členskými štátmi*, Brusel 2016/13541/2016 12865/1/16 REV1 WTO 275 SERVICES 24 FDI 20 CDN 19
9. INVESTMENT CANADA ACT (2016): [online]. [cit.2016- 6-11]. Dostupný z < <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/I-21.8/index.html> >
10. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2016): *Ekonomické informácie o teritóriu*. [online]. [cit.2017-12-8]. Dostupný z < https://www.mzv.sk/documents/10182/347854/Kanada+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu_Apr2016.pdf >

11. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2016): *Dohoda o založení Svetovej obchodnej organizácie.č. 152/2000 Zb.*
12. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2001): *Viedenský dohovor o zmluvnom práve č.33/2001 Zb.*
13. MILOŠOVIČOVÁ,P. - STACHOVÁ, P.(2015): Development of Slovak- German Economic Relations. In: *Globalization and its socio-economic consequence*. Žilina 2015, Univerzita Žilina. pp.442
14. OECD (2016) :Codes of liberalisation of capital movements and of current invisible operations: user's guide. [online]. [cit.2017-12-8]. Dostupný z <<http://www.oecd.org/bookshop> >
15. PAŠKRTOVÁ, L. (2014): Institutional support of the Slovak Republic foreign market. In :*Hradec Economic Days 2014*. Univerzita Hradec Králové pp.397.
16. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE (2016) : *Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej* . Brusel 14.9.2016 .10973/16.WTO 195.Services 20.FDI 16.CDN 12.
17. ROJÍČEK, M. (2012): *Vliv globalizace na fungování mezinárodního obchodu*. Politická ekonomie,Praha VŠE. vol. 60, 2/17 pp. 187-207.
18. ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (2008): spojené veci C-402/05 P a C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Rade EÚ*, bod 291, Ú. v. EÚ C 285, s. 2 – 3. Rozsudok Súdneho dvora z 24. novembra 1992 vo veci C-286/90 *Anklagemyndigheden proti Peter Michael Poulsen a Diva Navigation Corp.*, bod 9. Rozsudok Súdneho dvora zo 16.júna 1998 vo veci C-162/96 A. *Racke GmbH and Co. Proti Haup-tzollamt Mainz*, bod.45.
19. STATISTICS CANADA (2016). [online].[cit.5.12.2017]. Dostupný z <<http://www.statcan.gc.ca/start-debut-eng.html>.>
20. UNCTAD (2011): *Edícia o problémoch v medzinárodných investičných zmluvách II (Vyvlastnenie)* -UNCTAD/DIAE/IA/2011/7
21. ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY : Uznesenie z 21. októbra 2003, PL. ÚS 44/03
22. VIDOVÁ, J.(202): *Investičná teória a politika - Semináre*. Bratislava: Ekonóm, 2002. pp.9.
23. VLACHYNSKÝ K. et al.(2006): *Podnikové financie*. Bratislava: Iura Edition, 2006.
24. WORLD ECONOMIC FORUM (2016): *Global Competitiveness Report 2016-2017*. [online].[cit.5.12.2017] Dostupný z <http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf 20>
25. YALA,F.(2005): *The Notion of Investment in ICSID Case Law:A Drifting Jurisdictional Requirement?Some“Un---Conventional” Thoughts on Salini, SGS and Mihaly*. Journal of Intenational Arbitration, 22(2), 2005.

Kontaktné údaje autorov:

Prof. JUDr.Daniela Nováčková,PhD.
 Katedra ekonómie a financií
 Fakulta managementu
 Univerzita Komenského
 Odbojárov 10, 820 06 Bratislava
 Slovak Republic

daniela.novackova@fm.uniba.sk

Doc.RNDR.Darina Saxunová,PhD.
Katedra ekonómie a financií
Fakulta managementu
Univerzita Komenského
Odbojárov 10, 820 06 Bratislava
Slovak Republic
darina.saxunova@fm.uniba.sk